

Základná škola Juraja Fándlyho, Fándlyho 763/7A, 926 01 Sereď

Organizačná smernica č. 002/2022

SMERNICA NA RIEŠENIE ŠIKANOVANIA ŽIAKOV

Účel predpisu :

Táto smernica je spracovaná v súlade so Smernicou Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR č. 36/2018 o prevencii a riešení šikanovania detí a žiakov v školách a školských zariadeniach a podľa § 3 písm. d) a o) zákona č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov (ďalej len „zákon“).

Oblasť platnosti:

Smernica je záväzná pre pedagogických zamestnancov, odborných zamestnancov zamestnávateľa ZŠ Juraja Fándlyho v Sereďi.

Počet strán: 10

Počet príloh: 10

Vzťah k už vydaným vnútorným predpisom: žiadny

Gestorský útvar: Útvar riaditeľa školy	Schválil: Mgr. Renáta Šidlíková	Dátum schválenia: 26.1.2022 Dátum účinnosti: 27.1.2022
--	---	---

1. Úvodné ustanovenia

- 1.1. Táto smernica upravuje **základné znaky, formy a prejavy šikanovania detí a žiakov** (ďalej len „žiak“), možnosti **preventívneho** pôsobenia a **metódy riešenia** šikanovania žiakov v nadväznosti na zodpovednosť školy a školského zariadenia podľa § 144 ods. 1 písm. o) a § 153 ods. 1 zákona a na práva žiaka podľa § 144 ods. 1 písm. i) a k) zákona.
- 1.2. Ustanovenia tejto smernice o škole sa rovnako vzťahujú aj na školské zariadenie.

2. Charakteristika šikanovania

2.1. V pedagogickej praxi je potrebné rozlíšiť dva základné termíny: **teasing a šikanovanie**.

- a) **Teasing**: správanie, ktoré zdanlivo šikanovanie pripomína. Ide o nevinné doťahovanie medzi deťmi – napr. na druhom stupni ZŠ, kedy chlapci/dievčatá provokujú dievčatá/chlapcov, pretože sa im páčia. Dievčatá/chlapci kričia, smejú sa, niekedy chodia žalovať, dospelí však vidia, že im toto doťahovanie chlapcov vôbec nie je nepríjemné a ich sťažovanie je len formálne. Ide o normálny jav.
- b) **Šikanovanie**: (šikana z francúzskeho *chicane* = zlomyseľné obťažovanie, týranie, prenasledovanie) akékoľvek správanie žiaka alebo žiakov, ktorých zámerom je ublíženie inému žiakovi alebo žiakom, prípadne ich ohrozenie alebo zastrašovanie. Ide o cielené, opakované, občasne trvalejšie použitie násilia, resp. agresívneho konania a manipulácie jedného žiaka voči druhému žiakovi alebo skupine žiakov, ktorí sa z najrôznejších dôvodov nevedia alebo nemôžu brániť. Ide o úmysel spôsobiť obeti utrpenie.

2.2. Podľa vyššie uvedenej smernice sa **šikanovaním** rozumie:

- a) správanie žiaka, ktorého úmyslom je ublíženie, ohrozenie alebo zastrašovanie iného žiaka alebo
- b) úmyselný, spravidla opakovaný útok voči žiakovi alebo skupine žiakov, ktorí sa z rôznych dôvodov nevedia, alebo nemôžu účinne brániť.

2.3. **Podstatou** šikanovania je najmä:

- a) úmysel ublížiť druhému fyzicky alebo psychicky,
- b) agresia jedného žiaka alebo skupiny žiakov,
- c) prevaha agresora alebo skupiny agresorov nad obeťou.

2.4. **Prejavy šikanovania**:

- a) *v priamej podobe*: fyzické útoky, urážanie, nadávky, posmech, zosmiešnenie, prezývky, príkazy agresora vykonať určitú vec proti vôli obeť, odcudzenie vecí, vyhrážanie, zastrašovanie, vydieranie, zneužitie osobných údajov, fotografií, šírenie nepravdivých informácií alebo kyberšikanovanie,
- b) *v nepriamej podobe*: prehliadanie, ignorovanie, zámerné vyčleňovanie z kolektívu alebo nedobrovoľné vystavovanie agresívnym situáciám.

2.5. **Varovné signály šikanovania**:

- a) *priame*: výsmech triedy pri neúspechu pred tabuľou, nadávky, prezývky, kritika, výčitky, pohrdanie, údery, strkanie, bitky s jedným slabým účastníkom, dieťa dostáva povýšenecké rozkazy, ktorým sa snaží vyhovieť a pod.
- b) *nepriame*: dieťa má nevysvetliteľné odreniny, škrabance, je osamotené, bez kamarátov, do triedy vchádza súčasne s učiteľom, pôsobí nešťastne, neisto, ustrašene, má nadmernú absenciu, je nesústredené, má poškodené veci a pod.

2.6. Príklady útokov:

- a) fyzické a deštruktívne (telesné napadnutie, bitie, postrkovanie, ničenie a poškodzovanie osobných vecí, trhanie zošitov, krádeže, obmedzovanie osobnej slobody a pod.),
- b) slovné a psychické (nadávky, ponižovanie, zosmiešňovanie, výsmech, hrubé žartovanie, vydieranie, prezývky, nútené vyzliekanie, izolácia a pod.),
- c) nepriame (vylúčenie zo spoločnosti, hanlivé slová a pod.).

2.7. Následky šikanovania:

- a) problémy pri vyučovaní (nepozornosť, vyrušovanie a pod.),
- b) psychosomatické prejavy (bolesti hlavy, brucha, poruchy príjmu potravy, spánku a pod.),
- c) záškoláctvo
- d) depresie, neurózy, stavy úzkosti,

2.8. Príčiny šikanovania:

- a) usporiadanie školského prostredia,
- b) temperament dieťaťa,
- c) vplyv rodiny.

2.9. **Šikanovanie sa uskutočňuje** medzi žiakmi v triede, výchovnej skupine v čase prestávok, cestou do školy a zo školy alebo v čase mimo vyučovania.

2.10. Účastníci šikanovania:

- a) agresori,
- b) obeť.

2.11. Fázy šikanovania:

- a) 1. štádium: Zrod ostrakizmu – identifikácia a vyčleňovanie okrajových členov
- b) 2. štádium: Pritvrdzovanie manipulácie a výskyt fyzickej agresie
- c) 3. štádium: Vytvorenie jadra agresorov
- d) 4. štádium: Väčšina prijíma normy agresorov
- e) 5. štádium: Totalita – dokonalá šikana

3. Charakteristika kyberšikanovania

3.1. **Kyberšikanovanie** je priama forma šikanovania, pri ktorej ide o zneužitie informačno-komunikačných technológií (najmä telefónu, tabletu, internetu a sociálnych sietí) na úmyselné ohrozenie, ublíženie alebo zastráňovanie, pričom sa často vyskytuje v spojení s inými formami šikanovania.

3.2. Najčastejšie znaky kyberšikanovania:

- a) sociálna prevaha alebo psychická prevaha agresora, nie je nutná fyzická prevaha,
- b) agresor vystupuje často anonymne,
- c) útok nevyžaduje fyzický kontakt agresora a obeť,
- d) agresor spravidla nevidí priamu emocionálnu reakciu obeť na útok, s ohľadom na anonymitu a odstup, ktoré informačno-komunikačné technológie umožňujú,
- e) útoky sa šíria prostredníctvom internetu podstatne rýchlejšie ako inými spôsobmi,
- f) útoky sú prístupné veľkému množstvu osôb,
- g) agresor je schopný uskutočniť útok z rôznych miest,
- h) útoky môžu mať dlhšie trvanie v čase,
- i) obeť nemusí o napadnutí dlhšiu dobu vedieť,

- j) obeť nemusí byť schopná identifikovať agresora,
- k) zverejnené informácie, fotografie a audiozáznamy a videozáznamy môže byť náročne odstrániť z internetu.

4. Šikanovanie a právne predpisy

- 4.1. Škola zodpovedá za deti a žiakov v čase vyučovania a školských akcií (§ 49 zákona č. 29/1984 Zb. o sústave základných a stredných škôl (školský zákon) v znení neskorších predpisov, najmä čl. 3, čl. 16, čl. 19 a čl. 29 Dohovoru o právach dieťaťa a podľa pracovného poriadku školy).
- 4.2. Škola zodpovedá aj za škodu, ktorú v čase vyučovania, resp. v dobe vykonávania tzv. prechodného dohľadu spôsobí žiak, pokiaľ ten, kto je povinný vykonávať dohľad nepreukáže, že náležitý dohľad nezanedbal (§ 422 Občianskeho zákonníka).
- 4.3. Šikanovanie nesmie byť zamestnancami školy v žiadnej miere akceptované a pedagóg musí šikanovanie medzi žiakmi bez meškania riešiť a každej jeho obeti poskytnúť okamžitú pomoc!
- 4.4. V zmysle Smernice č. 36/2018 k prevencii a riešeniu šikanovania detí a žiakov v školách a školských zariadeniach „Pedagogický zamestnanec alebo odborný zamestnanec je povinný šikanovanie, alebo podozrenie zo šikanovania medzi žiakmi bezodkladne riešiť a každej jeho obeti bezodkladne poskytnúť pomoc“.
- 4.5. Šikanovanie môže napĺňať skutkovú podstatu trestného činu alebo priestupku.
- 4.6. Šikanovanie môže napĺňať skutkovú podstatu **priestupku** proti občianskemu spolunažívaniu alebo priestupku proti majetku (Zákon č. 372/1990 Zb. O priestupkoch v platnom znení).
- 4.7. Skutočnosť, že fyzická osoba nie je trestne zodpovedná z dôvodu nízkeho veku, nie je prekážkou na podanie žaloby vo veci náhrady škody, ktorú žiak spôsobil na majetku alebo vo veci náhrady ujmy, ktorú žiak spôsobil na zdraví. Zákonný zástupca žiaka a žiak zodpovedajú za škodu spoločne a nerozdielne.
- 4.8. Zodpovedným za priestupky je ten, kto v čase jeho spáchania dovŕšil pätnásť rok svojho veku. Ak spácha priestupok osoba, ktorá v čase jeho spáchania dovŕšila pätnásť rok a neprekročila osemnásť rok svojho veku, zaraďuje sa do kategórie „mladistvých“.
- 4.9. Podľa Zákona č.300/2005 Trestný zákon v plnom znení môže šikanovanie žiakov napĺňať i skutkovú podstatu **trestných činov**. Trestný zákon definuje trestný čin ako prečin a zločin. Môže ísť najmä o trestný čin ohovárania, nebezpečného vyhrážania, ublíženia na zdraví, obmedzovania osobnej slobody, nátlaku, vydierania, lúpeže, hrubého nátlaku, krádeže alebo poškodzovania cudzej veci, neoprávneného užívania cudzej veci.
- 4.10. Páchatelom trestného činu je ten, kto trestný čin spáchal sám. Za spolupáchatelstvo trestného činu sa považuje, ak bol trestný čin spáchaný spoločným konaním dvoch alebo viacerých osôb. Trestne zodpovedný je ten, kto v čase spáchania činu dovŕšil štrnásť rok svojho veku. Osoby, ktoré v čase spáchania trestného činu dovŕšili štrnásť rok a neprekročili osemnásť rok svojho veku, sa podľa trestného zákona zaraďujú do kategórie „mladistvých.“
- 4.11. Žiak, ktorý je agresorom, môže byť trestne stíhaný najmä za **trestný čin**:
  - a) ublíženia na zdraví,
  - b) obmedzovania osobnej slobody,

- c) lúpeže,
- d) vydierania,
- e) hrubého nátlaku,
- f) nátlaku,
- g) porušovania domovej slobody,
- h) sexuálneho násillia,
- i) sexuálneho zneužívania,
- j) krádeže,
- k) neoprávneného užívania cudzej veci,
- l) poškodzovania cudzej veci,
- m) nebezpečného vyhrážania sa,
- n) nebezpečného prenasledovania,
- o) výroby detskej pornografie,
- p) rozširovania detskej pornografie,
- q) prechovávanlia detskej pornografie a účasti na detskom pornografickom predstavení,
- r) ohovárania.

5. Prevencia šikanovania

5.1. Základné princípy prevencie šikanovania v našej ZŠ

- a) Osvojiť a dodržiavať princíp „**Sme škola, kde sa šikanovanie netoleruje v žiadnych podobách!**“
- b) Oboznámiť žiakov, rodičov a zamestnancov školy s podstatou, formami a nebezpečnými dôsledkami šikanovania, aj s prejavmi antisociálneho správania jednotlivcov i skupín. Dôsledné oboznámenie sa s vnútorným poriadkom školy, v ktorom sú zakotvené pravidlá správania žiakov, sankcie pri ich porušení.
- c) Nepodceňovať prejavy šikanovania.
- d) Vytvárať príjemnú a bezpečnú klímu v škole, v triednom kolektíve.
- e) V škole vykonávať priebežný prieskum súvisiaci s výskytom násillia, agresie a šikanovania, spolupracovať pri ňom s rodičmi, učiteľmi. Využiť metódy rozhovoru s deťmi, dotazníkovú formu pre učiteľov i žiakov, metódu pozorovania.
- f) Hrové aktivity a modelové situácie implementovať do viacerých predmetov, všetkých činností a situácií v škole, v ktorých sa žiak učí prijímať všeobecné hodnoty spoločnosti, identifikovať sa s nimi a konať v ich duchu v každodennom živote.
- g) Zúčastňovať sa akreditovaných programov Štátneho pedagogického ústavu, metodicko-pedagogických centier a ďalších subjektov poskytujúcich vzdelávanie pre výchovných poradcov, koordinátorov prevencie, riaditeľov škôl a školských zariadení a ďalších pedagogických a odborných zamestnancov.
- h) Informovať o možnosti nahlásiť podozrenie alebo prejavy šikanovania prostredníctvom kontaktnej osoby (výchovný poradca, školský špeciálny pedagóg, koordinátor prevencie, sociálny pedagóg, školský psychológ), alebo triednemu učiteľovi či riaditeľke školy, resp. formou odkazovej schránky alebo schránky dôvery.
- i) Zvýšiť dozor pedagogických zamestnancov cez prestávky, pred začiatkom vyučovania, po jeho skončení i v čase mimo vyučovania žiakov, a to najmä v priestoroch, kde k šikanovaniu už došlo alebo by k nemu mohlo dochádzať.
- j) Oboznámiť pedagogických zamestnancov so systémom školy pre oznamovanie a vyšetrowanie šikanovania, zvyšovať informovanosť pedagogických zamestnancov, organizovať semináre s odborníkmi zaoberajúcimi sa danou problematikou.
- k) Informovať všetkých zamestnancov, žiakov aj rodičov o tom, čo robiť v prípade, keď sa dozvedia o šikanovaní (umiestniť na prístupné miesto kontakty a telefónne čísla na inštitúcie, ktoré sa problematikou šikanovania zaoberajú).

- l) Spolupracovať s odborníkmi z príslušného CPPPaP, resp. ďalšími odbornými pracoviskami poradenských a preventívnych služieb v regióne.
- m) V pracovnom poriadku školy vymedziť oznamovaciu povinnosť pre pedagogických aj nepedagogických zamestnancov.
- n) Viest písomné záznamy o riešení konkrétneho prípadu.
- o) Zamerať pozornosť na problémových aj nových žiakov.
- p) Prostredníctvom hrových aktivít, cvičení, skupinových prác, diskusií a riešení modelových situácií viesť žiakov k zdravému spôsobu života, rozvíjať ich záujmy, viesť ich k rozvíjaniu úcty k sebe, k druhým, naučiť žiakov otvorene komunikovať, riešiť konflikty, zvyšovať ich sebavedomie. Využívať pri tom pochvaly, ocenenia, pozitívne prijatia.
- q) Priamo využiť vrstovnícky program CHIPS (v rámci projektu organizácie UNICEF a pozície podporovateľa). Ide o "detských podporovateľov"- vrstovníkov a „podporovateľov dospelých", ktorí preventívne pôsobia proti negatívnym javom (šikanovanie, závislosti, neschopnosť zvládať učivo, sociálna neistota...), pomáhajú deťom prostredníctvom ich kamarátov vyrovnáť sa s náročnými situáciami skôr, než eskalujú, vytvárajú bezpečné a priaznivé prostredie pre rozvoj detí, ich vzdelávanie, podnetne formujú životné hodnoty, rozvíjajú empatiu a zdravé sebavedomie u detí a mládeže, rozvíjajú schopnosť pomáhať jeden druhému. Ide o aktivity typu pomoci novým žiakom zvyknúť si na školu, riadenie aktivít cez prestávky (aby ostatní žiaci boli v bezpečnom prostredí), sú k dispozícii všetkým študentom, ktorí sa chcú porozprávať o problémoch alebo o tom, čo ich znepokojuje, pôsobia ako „sprievodcovia“ jednotlivých žiakov a pravidelne sa s nimi schádzajú, aby sa porozprávali a pomohli im pri plnení školských povinností a úloh.
- r) Osveta medzi deťmi „nebáť sa hovoriť o násilí a agresii spolužiakov“.
- s) Práca s rodičmi.
- t) Práca s obeťami.
- u) Práca s útočníkmi.

6. Metódy riešenia šikanovania

- 6.1. Riaditeľ školy poveruje tím zamestnancov školy, ktorý navrhuje a zabezpečuje odborný postup pri riešení šikanovania. Tvoria ho školská psychologička, sociálna pedagogička, školská špeciálna pedagogička.
- 6.2. Riaditeľ školy alebo ním poverená osoba pri zisťovaní a preverovaní šikanovania najmä
  - a) zabezpečí bezodkladnú pomoc obetiam a ochranu obetí,
  - b) zabezpečí dozor v triede, kde sa preveruje šikanovanie,
  - c) vykonáva opatrenia na zabránenie novej krivej výpovede agresora jeho izoláciou počas preverovania šikanovania,
  - d) preveruje šikanovanie bezodkladne v čase, keď agresor nie je ešte dohodnutý na spoločnej výpovedi s obeťou, svedkami alebo inými osobami, ktoré na šikanovanie upozornili,
  - e) zabezpečí, aby obeť nebola konfrontovaná s agresorom,
  - f) zabezpečí zistenie vhodných svedkov a uskutočnenie individuálnych rozhovorov alebo konfrontačných rozhovorov so svedkami,
  - g) uchováva dôkazy pri podozrení na kyberšikanovanie v spolupráci s koordinátorom informatizácie alebo externým expertom,
  - h) kontaktuje vo vzťahu k obeť, agresorovi a svedkovi šikanovania: zákonných zástupcov, osoby, ktoré sa osobne starajú o dieťa, zariadenie, v ktorom je žiak umiestnený na základe rozhodnutia súdu, zariadenie sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately, v ktorom je žiak umiestnený,
  - i) kontaktuje miestne príslušné centrum,
  - j) zabezpečí použitie anonymnej dotazníkovej metódy (Príloha),

- k) vedie písomné záznamy o riešení jednotlivých prípadov šikanovania,
- l) zabezpečí pri rozhovoroch prítomnosť najmenej dvoch pedagogických zamestnancov alebo odborných zamestnancov,
- m) ohlasuje príslušným útvarom Policajného zboru podozrenie na spáchanie priestupku alebo trestného činu.

7. Opatrenia na riešenie šikanovania

- 7.1. Opatreniami na riešenie šikanovania **pre obeť a jej zákonných zástupcov**, osoby, ktoré sa osobne starajú o dieťa a zariadenie, v ktorom je obeť umiestnená na základe rozhodnutia súdu, sú najmä:
  - a) odporúčanie vyhľadať individuálnu odbornú starostlivosť, /vyhľadať pomoc výchovného poradcu, školského špeciálneho pedagóga, školského psychológa, sociálneho pedagóga, resp. inú odbornú pomoc- CPPPaP, pedopsychiater a pod./,
  - b) zabezpečenie skupinového intervenčného programu v spolupráci s centrom,
  - c) zaistenie bezpečia obete.
- 7.2. Opatreniami na riešenie šikanovania **pre agresora a jeho zákonných zástupcov**, osoby, ktoré sa osobne starajú o dieťa a zariadenie, v ktorom je agresor umiestnený na základe rozhodnutia súdu, sú najmä:
  - a) odporúčanie zákonným zástupcom agresora vyhľadať odbornú starostlivosť centra,
  - b) v prípade podozrenia na spáchanie trestného činu sa uvedené ohlasuje orgánom činným v trestnom konaní, t. j. policajtovi alebo prokurátorovi. V prípade podozrenia na spáchanie priestupku sa uvedené ohlasuje príslušnému okresnému úradu,
  - c) preloženie agresora do inej triedy alebo do inej výchovnej skupiny, ak je agresor schopný stále ohrozovať svoje okolie,
  - d) uloženie opatrenia vo výchove podľa § 58 ods. 2 a 3 školského zákona v platnom znení.
- 7.3. Ak žiak poruší školský poriadok, možno mu uložiť napomenutie alebo pokarhanie od triedneho učiteľa, pokarhanie od riaditeľa, zníženu známku zo správania, resp. navrhnutie inej formy vzdelávania žiaka, návrh na zmenu školy.
- 7.4. Ak žiak svojím správaním a agresivitou ohrozuje bezpečnosť a zdravie ostatných žiakov, ostatných účastníkov výchovy a vzdelávania alebo narúša výchovu a vzdelávanie do takej miery, že znemožňuje ostatným účastníkom výchovy a vzdelávania vzdelávanie, riaditeľ školy môže použiť ochranné opatrenie, ktorým je okamžité vylúčenie žiaka z výchovy a vzdelávania, umiestnením žiaka do samostatnej miestnosti za prítomnosti pedagogického zamestnanca. Riaditeľ školy alebo riaditeľ školského zariadenia bezodkladne privolá:
  - a) zákonného zástupcu,
  - b) zdravotnú pomoc,
  - c) Policajný zbor

8. Spolupráca školy s orgánmi činnými v trestnom konaní a orgánom sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately

- 8.1. Riaditeľ školy je **povinný oznámiť orgánom činným v trestnom konaní** podozrenie, že žiak sa dopustil
  - a) šikanovania,

b) spáchania trestného činu uvedeného v čl. 2 ods. 7 alebo opakovane páchal priestupky uvedené v čl. 2 ods. 8 v súvislosti so šikanovaním.

8.2. Riaditeľ školy je povinný orgánu sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately oznámiť

- a) podozrenie podľa odseku 1,
- b) skutočnosti, ktoré ohrozujú obeť, agresora alebo svedkov,
- c) opatrenia, ktoré prijal podľa článku 4 alebo článku 5.

9. Spolupráca školy so zákonnými zástupcami

9.1. Pri podozrení na šikanovanie žiaka **spolupracujú** riaditeľ školy, koordinátor prevencie, sociálny pedagóg, školský psychológ, ďalší pedagogickí zamestnanci a odborní zamestnanci **s rodinou obete a s rodinou agresora**.

9.2. Pedagogickí zamestnanci a odborní zamestnanci dbajú pri rozhovore so zákonným zástupcom obete, agresora alebo svedka najmä na **zachovanie dôvernosti informácií**.

9.3. Riaditeľ školy môže odporučiť zákonným zástupcom agresora a osobám, ktoré sa osobne starajú o dieťa alebo zariadeniu, v ktorom je umiestnený na základe rozhodnutia súdu, **umiestniť agresora na dobrovoľný diagnostický pobyt** do diagnostického centra alebo do liečebno-výchovného sanatória.

9.4. O úkonoch podľa tohto článku osoba poverená riaditeľom školy **vyhotovuje zápis, z ktorého po jednom vyhotovení poskytne každej zo zúčastnených osôb**.

9.5. Zákonných zástupcov žiakov sa odporúča upozorniť najmä na to, aby si všímali tieto **možné príznaky** šikanovania:

- a) za dieťaťom **neprichádzajú domov spolužiaci** alebo iní kamaráti,
- b) dieťa **nemá kamaráta**, s ktorým by trávil voľný čas, s ktorým by si telefonovalo a pod., nie je pozývané na návštevu k iným deťom,
- c) **nechuť ísť ráno do školy** (zvlášť, keď skôr malo dieťa školu rado). Dieťa odkladá odchod z domova, prípadne je na ňom možno pri bedlivom pozorovaní pozorovať strach,
- d) **strata chuti do jedla**,
- e) dieťa nechodí do školy a zo školy najkratšou cestou, prípadne strieda rôzne cesty, **prosí o dovoz** či odvoz autom, chodí domov **zo školy hladné** (agresori mu berú desiatu alebo peniaze na desiatu),
- f) dieťa zaspáva s plačom, má **nepokojný spánok**, kričí zo sna,
- g) dieťa **stráca záujem o učenie** a schopnosť sústrediť sa na učenie,
- h) dieťa je doma **smutné či apatické** alebo sa objavujú výkyvy nálad, zmienky o možnej samovražde. Odmieťa zdôveriť sa s tým, čo ho trápi,
- i) dieťa **žiada o peniaze**, pričom udáva nevierohodné dôvody (napríklad opakovane hovorí, že ich stratilo), prípadne doma kradne peniaze,
- j) dieťa nápadne často hlási **stratu osobných vecí**. Je neobvykle nečakane agresívne k súrodencom alebo iným deťom, možno prejavuje i zlosť voči rodičom,
- k) dieťa si sťažuje na neurčité **bolesti brucha alebo hlavy**, možno ráno zvracia, snaží sa zostať doma. Svoje zdravotné ťažkosti môže preháňať, prípadne i simulovať (manipulácia s teplomerom a pod.),
- l) náhla zmena správania.

10. Aplikačná časť

10.1. Postup pri riešení nežiaduceho správania:

1. krok

Podnet od rodiča alebo žiaka, učiteľa alebo iného zamestnanca školy na prejavy nežiaduceho správania ústnou alebo písomnou formou. Ústne nahlásený podnet sa spíše písomne. Podnet sa nahlasuje riaditeľke školy. (Príloha 1)

2. krok

Riaditeľ informuje sociálneho pedagóga, školského psychológa a triednych učiteľov všetkých aktérov.

3. krok

Sociálny pedagóg založí spis. (Príloha 2)

4. krok

Sociálny pedagóg sa spolu so školským psychológom a triednymi učiteľmi dohodnú na ďalšom postupe – spíšu záznam s navrhovaným postupom riešenia situácie. Uvedie sa, kto a kedy bude vykonávať jednotlivé pohovory, kto zrealizuje dotazníkový prieskum, preventívny program a iné. (Príloha 3)

5. krok

Pohovor s obeťou nežiaduceho správania. (Príloha 4)

6. krok

Pohovor s agresorom nežiaduceho správania. (Príloha 4)

7. krok

Pohovor so svedkami nežiaduceho správania. (Príloha 4)

8. krok

Podľa potreby pohovor s rodičmi zainteresovaných žiakov. (Príloha 5)

9. krok

Vyjadrenie zainteresovaných zamestnancov, dospelých svedkov. (Príloha 6)

10. krok

Vyhodnotenie a prijatie opatrení. (Príloha 7)

10.2. Námety na vedenie rozhovorov:

a) Rozhovor s obeťou

1. žiaka necháme samostatne hovoriť, citlivo ho povzbudzujeme, aby hovoril čo najviac
2. po spontánnej výpovedi sa začneme pýtať na všetky podrobnosti
3. otázky: "Čo sa stalo? Kde sa to stalo? Kto, čo urobil? Ako sa správali ostatní prítomní?"
4. obeť uistíme o svojej ochrane
5. môžeme dieťa požiadať, aby celý incident napísalo
6. na otvorenú konfrontáciu žiaka neprehovárime, ubezpečíme ho o ochrane

b) Rozhovor s agresorom

1. skôr ako začneme vyšetrovať, zvážime, aká je možnosť agresora usvedčiť
2. ak je táto možnosť veľmi malá, hlavne v prípade strachu a obáv obeť, musíme sa uspokojiť s tým, že urobíme všetko pre ochranu obeť
3. otvorene povieme o obvinení a sleduje reakcie (chránime obeť i svedkov)
4. konáme pokojne, neoddáme sa prípadnému hnevu
5. necháme samostatne hovoriť agresora, prípadne mu dáme celú situáciu napísať

6. kladieme mu jasné a presné otázky
7. kým prípad nie je vyriešený, neodsudzujeme
8. aj v prípade vyriešeného problému odsúdime čin, nie celú osobnosť (ako človek má šancu na nápravu)
9. informujeme o možných sankciách a ďalšom postupe

c) Rozhovor so svedkami

1. individuálne rozhovory
2. kladieme konkrétne otázky (kto, kedy, ako)
3. v prípade, že sa nám nedarí, použijeme takú otázku z ktorej sa už predpokladá, že dieťa určitú vec videlo "*Kde si bol keď . . .*" namiesto "*Ublížil X žiak žiakovi Y*"
4. dobré sú otázky, na ktoré sa nedá odpovedať áno - nie - neviem
5. musíme čeliť výhovorkám

d) Rozhovor s rodičmi obeť

1. informujeme ich o celom priebehu vyšetrovania
2. ubezpečíme ich o ochrane ich dieťaťa
3. snažíme sa dohodnúť na spolupráci

e) Rozhovor s rodičmi agresora

1. oboznámime ich o priebehu vyšetrovania, o podstate činu i o celkovom správaní sa dieťaťa v škole
2. u týchto rodičov, ktorí nemajú záujem spolupracovať, a ktorí priamo negatívne ovplyvnili správanie svojho dieťaťa, rozhovor zbytočne nepredlžujeme. Oboznámime ich o možných sankciách a o ďalšom postupe.

FORMULÁR NA NAHLÁSENIE NEŽIADÚCEHO SPRÁVANIA

Meno a priezvisko obeť	
Trieda	
Triedny učiteľ	
Meno a priezvisko agresora	
Trieda	
Triedny učiteľ	
Čo sa udialo – presný popis situácie	
Kde sa situácia stala	
Kedy sa situácia stala	
Ako často sa situácia opakuje	
Za akých okolností situácia vzniká	
Kto to videl / svedkovia situácie	
Čo urobila obeť/reakcia obeť na danú situáciu	

Šikanu nahlásil: _____

Dňa: _____

POSTUP RIEŠENIA PREJAVOV NEŽIADÚCEHO SPRÁVANIA	
Číslo spisu:	
Dátum:	
Účastníci stretnutia/podpis:	
Navrhované opatrenia (termín, zodpovedná osoba):	
Podpis riaditeľa/ zástupcu riaditeľa:	

ZŠ Juraja Fándlyho, Fándlyho 763/7A, 92601 Sered'

ZÁZNAM O POHOVORE SO ZÁKONNÝM ZÁSTUPCOM

Meno a priezvisko žiaka (žiačky) : .....

Trieda: ..... Triedny učiteľ: .....

Meno a priezvisko zákonného zástupcu: .....

Pohovor bol vykonaný dňa: .....

Dôvod pohovoru:.....

.....

Priebeh
pohovoru:.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Podpis zák. zástupcu: .....

Podpis vedúceho zamestnanca: .....

Soc. pedagóg/ šk. psychológ: .....

ZŠ Juraja Fándlyho, Fándlyho 763/7A, 92601 Sereď

VYJADRENIE K SITUÁCII

Meno a priezvisko: .....

Funkcia: .....

Vyjadrenie: .....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Dátum: .....

Podpis: .....

VYHODNOTENIE RIEŠENIA PREJAVOV NEŽIADÚCEHO SPRÁVANIA	
Číslo spisu:	
Dátum:	
Účastníci stretnutia/podpis:	
Nežiaduce správanie bolo vyhodnotenú ako šikanovanie: ÁNO - NIE	
Navrhované opatrenia (termín, zodpovedná osoba):	
Podpis riaditeľa/ zástupcu riaditeľa:	

Príloha 8 – Dotazník 1

Dievčatá a chlapci,

v poslednom období sa v bežnom živote, v škole i v mimoškolskom prostredí častejšie stretávame s javom, zvaným šikanovanie. Sú jednotlivci, ktorí z rôznych dôvodov ubližujú svojim spolužiakom, psychicky, prípadne fyzicky napádajú a týrajú mladších a slabších. Keďže sa obyčajne vyhrážajú, aby sa nikomu nič neprezradilo, majú spravidla možnosť pod hrozbou ubližovať a vymáhať rôzne veci a „služby“ človeka ponižujúce.

Tento dotazník slúži na to, aby sme zistili, či sa vo Vašej škole tiež vyskytujú spolužiaci, ktorí Vám uvedeným spôsobom znepríjemňujú pobyt v škole.

Predložené otázky si pozorne prečítajte, zakrúžkujte alebo podčiarknite odpoveď, ktorú považujete za pravdivú. Podpisovať sa nemusíte, Vaše meno sa nikto nedozvie.

1. Identifikačné údaje:

Pohlavie: muž, žena

Trieda:

2. Stretol/a som sa s tým, že niekto vyvíja nátlak na slabších spolužiakov:

- a) áno
- b) nie

3. Aké situácie to boli:

- a) výsmech, kruté prezývky
- b) vyhrážanie, pokrikovanie, slovné urážky
- c) postrkovanie, zastrasovanie
- d) telesné napadnutie, bitka
- e) svojvoľné požičiavanie predmetov, oblečenia
- f) vymáhanie jedla, predmetov, peňazí
- g) vykonávanie „nezmyselných“ príkazov
- h) iné

4. Kde si sa najčastejšie stretol so šikanovaním:

- a) v škole počas hodiny
- b) v škole počas prestávky
- c) v škole pred vyučovaním, po vyučovaní
- d) počas odborného výcviku
- e) na ulici v prítomnosti spolužiakov
- f) na internáte
- g) inde

5. Koho si o šikanovaní informoval/a:

- a) spolužiakov

- b) učiteľov
- c) rodičov, príbuzných
- d) nepovedal/a som to nikomu
- e) iného

6. Ja som na tejto škole:

- a) nebol šikanovaný
- b) bol šikanovaný / už sa to neopakuje/
- c) som šikanovaný

7. Ako potrestať tých, ktorí šikanujú:

- a) vylúčením zo školy
- b) bude im znížená známka zo správania
- c) budú verejne potrestaní pred celou školou
- d) budú trestne stíhaní príslušníkmi polície
- e) nebudú potrestaní

8. Ako by si pomohol šikanovanému spolužiakovi:

- a) bránil ho, pomohol spolužiakovi v núdzi
- b) dal najavo nesúhlas s názormi, konaním útočníka
- c) vyhýbal sa spoločnosti takého človeka
- d) mal odvahu oznámiť „šikanu“ dospelému, ktorému dôveruje
- e) iné

Prevozňáková, Kohutiarova©

Príloha 9 – Dotazník 2

Inštrukcia:

Milí žiaci, prosíme Vás o úprimné odpovede na nasledujúce otázky. **Nezverejňujte svoje mená.**

Vek: _____ **Pohlavie:** Muž - Žena

1. Čo robíš najradšej vo voľnom čase?- zakrúžkuj

- a) pozerám televízor
- b) pozerám video
- c) hrám počítačové hry
- d) počúvam hudbu
- e) chodím tancovať na diskotéku
- f) zarábam si na vreckové
- g) iné: uveď

čo.....
.....
.....

2. Čo si teraz myslíš o škole, do ktorej chodíš? - zakrúžkuj

- a) chodím tam rád/a
- b) chodím tam, lebo musím
- c) chodím tam nerád/a

3. Každý človek má svoje problémy. Čo ťa najviac trápi? - zakrúžkuj

- a) že som sám/sama
- b) neviem, čo mi prinesie budúcnosť
- c) zle vychádzam s rodičmi
- d) zle vychádzam s učiteľmi
- e) že mám málo peňazí
- f) že nevyzerám tak dobre, ako by som chcel/a
- g) že neviem, čo chcem
- h) že sa nepáčim opačnému pohlaviu
- i) že dostávam zlé známky
- j) dopln sám/sama, čo ťa

trápi.....
.....
.....

4. Správal sa k tebe z triedy niekto nepríjemne? Áno - Nie

5. Správal sa k tebe niekto zo školy nepríjemne? Áno - Nie

6. Stalo sa to viackrát ako raz?.....Áno - Nie

7. Asi

koľkokrát?.....
.....
.....

8. Kedy sa to stalo?
- a) pred vyučovaním
  - b) po vyučovaní
  - c) počas vyučovacej hodiny
  - d) cez prestávku
  - e) pri obede
  - f) inokedy.....
- .....

9. Kde sa to stalo?
- a) v triede
  - b) vo WC
  - c) na chodbe
  - d) na ihrisku
  - e) inde.....
- .....

10. Cítil/a si sa z toho
- a) nešťastný/á
  - b) vystrašený/á
  - c) príliš mi to neprekážalo
  - d) ublížilo mi /uved' ako.....
- .....

11. Bol ten, kto ti ublížil
- a) chlapec
  - b) dievča

12. Povedal/povedala si o tom niekomu?
- a) áno
  - b) nie

13. Ak áno tak komu?
- a) rodičom
  - b) učiteľovi
  - c) kamarátovi
  - d) inému.....
- .....

14. Ak máš problémy, na koho sa s dôverou obrátiš o pomoc?.....

.....

15. Chceš napísať niečo, na čo sme sa nepýtali?.....

.....

Varianta B (pohľad žiaka na druhých)

1. Kto ubližuje slabším?.....
2. Kto si zastáva slabších?.....
3. Kto zastrašuje a ponižuje spolužiakov?.....
4. Kto je priateľský a kamarátsky?.....
5. Kto používa násilie proti druhým?.....
6. Kto zosmiešňuje spolužiakov?.....
7. Koho považuješ za najbystrejšieho?.....
8. Kto najviac podpichuje rýpe?.....
9. Kto sa stáva terčom rôznych vtipov a žartov?.....
10. S kým je najväčšia sranda?.....
11. Kto má strach z nejakého spolužiaka?.....
12. Kto je odvážny a nebojí sa?.....
13. Kto je ostatnými prehlíadaný a odmietaný?.....
14. Komu to myslí a má dobré nápady?.....
15. Kto je fyzicky napádaný a nevie sa brániť?.....
16. Koho majú radi učelia?.....
17. Kto sa najslušnejšie správa k pedagógom?.....
18. Koho by si chcel za predsedu triedy a prečo?.....